

علل تداوم حضور و افزایش پناهندگان و مهاجران افغانستانی در اروپا

فرزاد رضانی بونش

کارشناس مسائل منطقه ای

فارس

اخیرا سخنگوی وزارت امور مهاجران افغانستان اعلام کرد یک میلیون مهاجر در سال 2015 میلادی از کشورهای سوریه، عراق و افغانستان به اروپا رسیده اند. چنانچه که در سال گذشته 150 میلادی هزار مهاجر افغان در آلمان درخواست پناهندگی داده اند و شمار پناهندگان افغانستانی در اروپا به مرز یک میلیون نفر رسیده است. علاوه بر این وزارت مهاجرین افغانستان اعلام کرده است در یک سال گذشته، حدود ۲۵۰ هزار نفر از شهروندان این کشور از ۴۴ کشور صنعتی درخواست پناهندگی داده اند. در این بین اگر نگاهی مقایسه یا داشته باشیم شمار مهاجرانی که از کشورهای عضو اتحادیه اروپا تقاضای پناهندگی کرده اند با افزایش گسترده روبرو بوده است. چنانچه بر اساس آمار اتحادیه اروپا بیشترین شمار مهاجران و پناهجویان را به ترتیب شهروندان سوریه با ۲۱ درصد و افغانستان ۱۳ درصد به خود اختصاص داده اند. در این میان در سالهای گذشته عملاً همچنان افغانستان را در شمار مهمترین کشورهای پناهنده فرست قرار گرفته است. چنانچه افغانستان اکنون با داشتن میلیون ها مهاجر در جهان در شمار کشورهای با بیشترین مهاجر و پناهنده به منطقه و حتی دورترین کشورهای غربی و کوچک ترین کشورهای اروپایی قرار دارد. در این بین در کشورهای اتحادیه اروپا تا سالهای گذشته در حدود 500 هزار افغان زندگی می کردند ولی این اکنون به حدود یک میلیون نفر رسیده است. در واقع با نگاهی به تحولات افغانستان و مساله ای چون مهاجرت و پناهندگی باید گفت این امر نه تنها امری حل شده و مدیریت شده در افغانستان کنونی نیست بلکه بسترها و علل گوناگونی عملاً موجب شده است تا همچنان پناهندگی افغانستانی ها مساله و چالش مهمی باشد. در این راستا اگر نگاهی به علل تداوم حضور و افزایش پناهندگان و مهاجران افغانستانی در اروپا باشیم باید در چند حوزه مورد بررسی قرار دهیم:

انگیزه ها و متغیرهای اقتصادی:

در واقع در سالهای گذشته هر چند افغانستان اعلام کرده است تلاش میکند با اجرای برنامه های بزرگ اقتصادی مانع مهاجرت گسترده افغانها به خارج شود و مهاجرت کنونی مشکلاتی را هم برای کشور مبدا و هم برای کشورهای مقصد ایجاد کرده است. چنانچه در همین راستا جدا از خطر دیپورت شدن ده ها هزار پناهجوی افغان از کشورهای مختلف به افغانستان نرخ پذیرفته شدن پناهندگی شهروندان افغانستان صد درصد نیست و به زحمت به بالای ۵۰ درصد میرسد و وضعیت امنیتی آن در مقام مقایسه با عراق و سوریه وضعیت بهتری دارد، اما همچنان سیل مهاجر و پناهندگی افغانستانی ها به اروپا تداوم دارد. در این بین همچنان اکثر پناهجویان به اروپا را جوانان تشکیل می دهند و این موضوع مقامات را نگران کرده است. چنانچه تلاش هایی برای جلوگیری از این گونه مهاجرت ها آغاز شده و قرار است با اجرای طرح های گسترده اقتصادی، زمینه کار برای افغان ها مهیا شود. اما در مقابل

پناهجویان افغان همچنان تلاش می‌کنند تا با عبور از ایران و ترکیه، با قایق‌های تندرو و متعلق به قاچاقچیان انسان از راه آبی به یونان و بعد از آن به اروپا برسند. در این بین بی‌گمان نقش متغیر اقتصاد تاثیر مهمی در تداوم مهاجرت و یا پناهندگی افغانستانی‌ها به اروپا داشته است. در واقع جنگ‌های زیاد داخلی، خشکسالی، نبود کار و درآمد در روستاها و شهرها، میزان کم امکانات بهداشتی و درمانی و آموزشی در نواحی محروم و... موجب شده است شمار زیادی از شهروندان افغانستان در جستجوی زندگی و درآمد بهتر افغانستان را ترک کنند. این امر در حالی است که با وجود کمک‌ها و حضور کشورهای خارجی در افغانستان در سال‌های گذشته عملاً فرصت‌های مناسبی برای نسل جوان و بیکار این کشور فراهم نشده و همچنان زمینه کار و اشتغال کم بوده و گاه تامین مخارج زندگی بخشی از مردم وابسته به درآمد کارگران مهاجر خارجی است. در این شرایط میل پناهندگی در بین نسل میانسال و حتی متخصص هم دیده می‌شود. گذشته از این نیز باید دانست که وضعیت کنونی یک سال گذشته مرزهای اروپایی و بازتر شدن آن بر روی پناهندگان بخشی از مهاجران و پناهندگان افغانستانی در ایران و پاکستان را نیز به اروپا کشاند. یعنی بخش مهمی از مهاجرتها در افغانستان به سمت کشورهای غربی به بهانه‌های رسیدن به زندگی بهتر، آرامش و آسایش بهتر است.

متغیرهای امنیتی و سیاسی:

در برآورد گذشته مرکز مطالعات راهبری افغانستان ناامنی با 34.42 درصد در صدر بزرگ‌ترین مشکل افغانستان قرار دارد و پس از آن، بیکاری با 25.86 درصد در رتبه دوم مشکلات این کشور و فساد اداری با اختلافی اندک از بیکاری با 23.98 درصد در ردیف سوم قرار دارند. در این بین عدم امنیت، احساس ناامنی و بی‌ثباتی‌های ادامه دارد و در برخی مناطق کشور و حضور داعش و نبود چشم‌انداز روشن امنیتی در به نوبه خود موجب تداوم درخواست پناهندگی از اروپا شده است. در واقع هر چند در یک دهه گذشته بسیاری امیدوار بودند که زمینه بازگشت پناهندگان پیشین افغانستانی به میهن فراهم گردد، اما نداشتن امنیت در برابر طالبان و گروه‌های افراطی یکی از مهم‌ترین و اصلی‌ترین مسائل مهاجرت و پناهندگی و اشتیاق و حتی پناهندگی و مهاجرت دوباره برخی از بازگشت‌کنندگان به کشور شده است. در این میان در یک سال گذشته نیز نبود امنیت در ابعاد گوناگون و احساس ناامنی روانی همچنان نقش مهمی در تداوم مهاجرت و افغانستان‌گریزی داشته و دارد. در واقع نبود چشم‌انداز روشن از وضعیت سیاسی و امنیتی افغانستان و تداوم رویکردهایی چون میدان‌داری و مبارزه طلبی و گاه قدرت‌نمایی‌های افزون طالبان در مناطقی که تا کنون نفوذ و حضوری نداشته است نیز به نوبه خود در افزایش بیشتر تلاش برای پناهندگی در اروپا موثر بوده است. در کنار این حضور داعش در مناطقی از کشور، عدم امنیت سیاسی و ترس و افزایش نگرانی اقلیت‌های گوناگون مذهبی و قومی به نوبه خود میتواند بخشی از جامعه را برای فرار مجاب کند.

عوامل فرهنگی و اجتماعی:

هر چند عوامل و متغیرهای امنیتی- سیاسی در کنار انگیزه های اقتصادی بیشترین عامل را در تداوم حضور و افزایش پناهندگان و مهاجران افغانستانی در اروپا داشته است اما باید گفت عواملی فرهنگی و اجتماعی چون تبلیغات رسانه ها از آزادی غرب ، نوعی فریفتگی نسبت به غرب ، نوع تصویر از جهان خارج در ذهن افغانستانی ها ، غرب را مساوی با رفاه ، امنیت، آرامش و ثروت دیدن، هراس های گاه دروغین از وقوع درگیریهای قومی و داخلی و مذهبی در کنار ده ها عامل کوچک فرهنگی و اجتماعی به نوبه خود در افزایش میل و تمایل به پناهندگی به اروپا افزوده است.